

آموزشی - تحلیلی

شیوه‌های نوین تدریس درس انشا

(روش بدیعه‌پردازی)

اسماعیل رحیم‌زاده آوانسر، دانشجوی دکتری زبان دانشگاه ارومیه و ادب فارسی و سرگروه ادبیات فارسی آذربایجان غربی
نیر میوه‌فروشان، دبیر زبان و ادب فارسی دبیرستان‌های ارومیه

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بیان یکی از روش‌های نوین و فعال آموزش انشا یعنی «بدیعه‌پردازی» به رشته‌تحریر درآمده است. در بخش مقدمه، اهمیت موضوع «نوشتن» به اختصار بیان شده و سپس، کاربرد و راهبردها و اصول آموزش روش بدیعه‌پردازی و مراحل شش‌گانه آن با مثال‌های متنوع و عینی برای استفاده دبیران محترم مطرح گردیده است. پایان‌بخش مقاله نیز نتیجه‌گیری و بازگویی اهمیت مقاله به همراه پیشنهادهاست.

این مقاله به روش کتابخانه‌ای و فیش‌برداری از کتب معتبر و دست اول تهیه شده و نگارندگان در آن کوشیده‌اند با ارائه نشانی دقیق منابع مورد استفاده در قسمت پی‌نوشت‌ها و فهرست منابع و مأخذ، جانب امانت را رعایت کنند.

کلیدواژه‌ها: بدیعه‌پردازی، قوه خلاقیت، راهبردها و اصول آموزش، مراحل تدریس روش بدیعه‌پردازی

آموزشی - تحلیلی

گنج فریدون

واژه‌ای فوت شده در فرهنگ‌ها

اکبر حیدریان، کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

فرهنگ‌های لغت منابع جامعی برای کسب اطلاعات جهت درک بهتر و فهم دقیق‌تر متون بازمانده ادبیات فارسی هستند اما گاهی در متون، به واژه‌ها و اصطلاحاتی برمی‌خوریم که با مراجعه به فرهنگ‌ها نیز نمی‌توانیم آن‌ها را درک کنیم. در این جستار، یکی از همان واژه‌هایی را بررسی می‌کنیم که معنای دقیق آن در فرهنگ‌ها نیامده است و در نتیجه فهم دقیق و درست متون حاوی آن‌ها با اخلال مواجه می‌شود. گنج فریدون احتمالاً همان گنجی است که فریدون پس از شکست ضحاک و دستیابی به گنج‌ها و دَفینه‌های وی به دست آورده است.

کلیدواژه‌ها: گنج فریدون، فرهنگ، لغت‌نامه، شاهنامه، ضحاک

آموزشی - تحلیلی

بررسی نقش اسطوره در داستان‌های

کودک و نوجوان با تأکید بر اسطوره دیو و پری

طاهره حمیدی، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه
محمود فیروزی مقدم، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه
اندیشه قدیریان، استادیار دانشگاه فردوسی مشهد
عباس خیرآبادی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه

چکیده

دیو و پری از مهم‌ترین شخصیت‌های اسطوره‌های هستند که قبل از وارد شدن به ادبیات معاصر، سیری دوگانه را پشت سر گذاشته‌اند و گاه به‌عنوان موجوداتی مقدس و قابل پرستش و گاه به‌عنوان موجوداتی موهوم و اغواگر شناخته شده‌اند. حضور موجودات اسطوره‌ای مانند دیو و پری به جذابیت داستان‌های کودک و نوجوان می‌افزاید و به نویسندگان این حوزه کمک می‌کند که داستان خود را به گذشته ارتباط دهند و فانتزی آثار خویش را که مورد نیاز این نسل است، افزایش دهند. چهره دیو و پری در داستان‌های کودک و نوجوان دوگانه است؛ در داستان‌های کودک این دو موجود چهره‌ای کاملاً مثبت دارند و نویسندگان این آثار آن‌ها را موجوداتی لطیف معرفی کرده‌اند اما در داستان‌های نوجوان، نویسندگان سعی دارند علاوه بر نشان دادن چهره نیک دیو و پری، با نگاهی به اساطیر، چهره خبیث و اغواگر این موجودات اسطوره‌ای را هم نشان دهند.

کلیدواژه‌ها: اسطوره، دیو، پری، داستان کودک، داستان نوجوان

آموزشی - تحلیلی

بررسی تصویرآفرینی اشعار قیصر امین‌پور

در کتاب‌های درسی و نقش آن در اثرگذاری بر مخاطب

کودک و نوجوان

عذرا بابالویی، دانشجوی کارشناس ارشد پژوهش هنر و دبیر هنر شهریار
دکتر حمید قاسم‌زادگان جهرمی، مدرس و عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

چکیده

موضوع این مقاله، بررسی تصویرآفرینی آثار ادبی قیصر امین‌پور در کتاب‌های درسی و نقش آن در اثرگذاری بر مخاطب کودک و نوجوان است. علت انتخاب اشعار امین‌پور این است که او به‌عنوان یکی از شاعران نوپرداز بعد از انقلاب اسلامی، اهتمام

سیده لیلا اسدی

کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی

چکیده

دعا بخش محدودی از ادبیات فارسی را تشکیل می‌دهد. گرچه از نظر کیفیت و محتوا به سبب وجود مخاطبی چون خداوند، خواسته‌ها و نیازها عمیق و متعالی می‌شوند و به تبع آن، الفاظ نیز قداست می‌یابند، از نظر کمیت میدان عمل تنگ است و دعا مظلومی است که در هر ظرفی نمی‌گنجد. بی‌شک هر اثر ادبی بخشی از مطالب و محتوای علمی، فلسفی، کلامی، دینی، عرفانی و ... را در خود جای داده است اما تنها در قلمرو مفاهیم دینی و عرفانی و گاه ادبی است که می‌بینیم ادعیه به نگارش در می‌آیند. این مقاله به گزیده‌هایی از این نوع در مثنوی معنوی و آیات و احادیث اختصاص داده شده است.

کلیدواژه‌ها: ادبیات، عرفان، مولوی، دعا

آموزشی - تحلیلی

شالوده‌شکنی داستان ضحاک

عبدالله لطیف پور

دکترای زبان و ادبیات فارسی
دبیر ادبیات دبیرستان‌های سقز

چکیده

داستان ضحاک از داستان‌های مهم و در عین حال چالش‌برانگیز بخش اساطیری شاهنامه فردوسی است. در این داستان، تقابلی آشکار بین دو نیروی خیر و شر وجود دارد و طبق قرائت معمول، در قطب خیر، کاوه و فریدون قرار دارند و در قطب شر، ضحاک و ضحاکیان. تاکنون از داستان ضحاک خوانش‌های متفاوتی صورت گرفته است که بعضی از آن‌ها با قرائت رایج نسبت معکوس دارند.

ابهامی که این خوانش‌های مختلف درباره‌ی قصه ضحاک ایجاد کرده‌اند، سبب نوعی سردرگمی برای خوانندگان شده است. برای رفع این ابهام‌ها و سرگشتگی‌ها باید بیشتر درباره‌ی این داستان مهم، تحقیق و تدبر نمود و این مقاله نیز در جهت دستیابی به چنین هدفی است.

در این مقاله که به روش تحلیلی فراهم آمده، سعی شده است ضمن بررسی مدعای هر گروه، به جوانب دیگری از این قصه پرداخته شود و حد و حدودها و امکان شالوده‌شکنی از متن داستان ضحاک هم براساس نظریه شالوده‌شکنی (ژاک دریدا) ارزیابی گردد.

کلیدواژه‌ها: شاهنامه، ضحاک، کاوه آهنگر، شالوده‌شکنی

آموزشی - تحلیلی

راه‌های ترویج فرهنگ مطالعه و گفت‌وگو

ویژه‌ای به تصویرآفرینی در اشعارش داشته است.

امین پور با توجه به آشنایی‌اش با هنرهای تجسمی، درک زیباشناسی بالایی داشته و با استفاده از واژه‌های نو، سعی در ایجاد تصویرهای ذهنی با مفاهیم مختلف نموده است که این مهم در مخاطب ایجاد انگیزه می‌کند. البته با مطالعه تصویرسازی اشعار او در کتاب‌های درسی در می‌یابیم که با این مسئله مهم سهل‌انگارانه برخورد شده و تصویرگر به آن توجه نکرده است. هدف اصلی این مقاله، تلنگری به تصویرسازان کتاب‌های درسی و گشودن مسیری نو در زمینه اهمیت دادن به تصاویر کتب درسی و آشنایی با آثار ادبی قیصر امین پور و کاربرد اشعار ایشان در کتاب‌های درسی است. این تحقیق برگرفته از پایان‌نامه نگارنده به راهنمایی دکتر حمید قاسم‌زادگان جهرمی است.

کلیدواژه‌ها: قیصر امین پور، شعر، تصویرسازی

آموزشی - تحلیلی

«سه‌گانی»، قالبی نو اما کهن

یعقوب فولادی، دانشجوی دکتری زبان و ادب فارسی

دانشگاه سیستان و بلوچستان و دبیر ادبیات شبانکاره
دشتستان بوشهر

چکیده

از شمار فراوان قالب‌های شعر فارسی، فرم بیرونی برخی از آن‌ها بسیار بلند است؛ مانند «مثنوی» و «چهارپاره» که هیچ محدودیتی در تعداد ادبیات و طولانی شدن آن‌ها نیست؛ بعضی از آن‌ها قالبی متوسط و در بعضی موارد بلند دارند؛ مثل «غزل»، «قطعه» و «قصیده». قالب‌های دیگری نیز هستند که فرم بیرونی آن‌ها کوتاه است؛ همچون «رباعی» و «دوبیتی». از بُعد دیگر که به قالب‌های گوناگون شعر فارسی نگاه می‌کنیم، عمر بعضی از آن‌ها را تا دوران باستان می‌توانیم دنبال کنیم (مانند دوبیتی)؛ برخی زاده قرون پس از اسلام‌اند (مانند غزل) و برخی هم دیرزمانی نیست که سر برآورده‌اند (همچون شعر سپید). در این نوشته، قالب کوتاه سه‌گانی را که چند سالی پیش از تولد آن نمی‌گذرد، بررسی می‌کنیم و نشان می‌دهیم اگرچه قالبی جدید است، ردپایش را در ادب فارسی می‌توان دنبال کرد و حتی به ایران دوران ساسانی رساند. دیگر اینکه این فرم می‌تواند قالبی موفق برای شعر امروز باشد.

کلیدواژه‌ها: قالب‌های شعر فارسی، شعر کوتاه، شعر معاصر، سه‌گانی

آموزشی - تحلیلی

هرکه این آتش ندارد

نیست باد

(دعا در مثنوی معنوی)

در کلاس نگارش با رویکرد تحلیل برنامه درسی

ملیکا داوری

سرگروه ادبیات ملایر

چکیده

امروزه کتاب‌خوانی و میزان گرایش به مطالعه یکی از شاخص‌های توسعه به شمار می‌آید. مطالعه به معنای «نگریستن به هر چیزی برای واقف شدن به آن و تأمل، اندیشه، نظر و دقت» و «نگریستن در چیزی برای وقوف بر اهل آن» آمده است. «به عبارت دیگر، مطالعه یعنی خواندن کتاب و نوشته‌ای و فهمیدن آن».

مطالعه به‌طور کلی به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱. مطالعه درسی و منابع درسی؛ ۲. مطالعه منابع غیردرسی مانند مجلات، روزنامه‌ها و کتب غیردرسی.

عوامل تأثیرگذار بر وضعیت نامطلوب مطالعه در ایران متعدد است که از آن جمله می‌توان به خانواده، مدرسه، اجتماع و بی‌انگیزی در مطالعه اشاره کرد. جز این، بی‌توجهی به زنگ انشا، کتاب‌خوانی، گفت‌وگو و نقد از مهم‌ترین عوامل وضعیت نامطلوب مطالعه در مدرسه به حساب می‌آیند.

انشا در لغت به «معنای خلق کردن و آفریدن» است و زنگ انشا می‌تواند قدرت اندیشه و فعال شدن خلاقیت و توان روبرویی با مشکلات واقعی فرادهای زندگی را برای دانش‌آموزان محقق سازد.

البته احیای زنگ انشا و توجه به آن مستلزم بازنگری ساختاری، اساسی و بنیادین است. در این راستا می‌توان به آموزش معلمان، تغییر دیدگاه سنتی به زنگ انشا، تلفیق و هماهنگی بیشتر و بهتر بین درس ادبیات و انشا، تغییر کتب موجود، تدوین کتب جدید با موضوعات و ساختاری متناسب با نیاز دانش‌آموزان و جامعه امروزی، تجهیز کتابخانه‌های مدارس، تشکیل کتابخانه‌های اهدایی در هر درس توسط دانش‌آموزان و اهدای بن کتاب به مناسبت‌های مختلف اشاره کرد.

البته این عوامل، انگیزه دانش‌آموزان و میزان مطالعه آنان را افزایش می‌دهد. بدین وسیله، زنگ انشا حیاتی دوباره می‌یابد و بخشی از فواید آن، که همانا تقویت مهارت نوشتن در دانش‌آموزان، تخلیه فشار روانی آنان و ارائه آموزش غیرمستقیم است، در مدارس ما جلوه و نمودی دیگر می‌یابد.

کلیدواژه‌ها: مطالعه، انشا، دانش‌آموزان

آموزشی - تحلیلی

حس آمیزی در اشعار کلیم کاشانی

شکوه برادران

مدرس دانشگاه فرهنگیان و دبیر ادبیات دبیرستان‌های اراک

چکیده

حس آمیزی از شگردهای بلاغی و هنری بیان، سخن زیبا و دلنشین است.

این آرایه که گاه در حوزه دستگاه بلاغی و گاه در حوزه مسائل زبانی و دستوری قرار می‌گیرد، یکی از عوامل مهم زیبایی، آشنایی‌زدایی و توجه برانگیزی در شعر محسوب می‌شود.

در این جستار که با هدف شناختن و تبیین هر چه بهتر ویژگی‌های شعر سبک هندی صورت پذیرفته، با فرض بر اینکه حس آمیزی از عوامل مهم دخیل در زیبایی و حسن تأثیر اشعار کلیم است، تلاش گردیده است تا به شیوه توصیفی - تحلیلی بدین پرسش اساسی پاسخ داده شود که کاربرد حس آمیزی در اشعار شاعر یاد شده مبنی بر چه اصولی است. بدین منظور، حس آمیزی در دو شکل بلاغی و دستوری در اشعار این شاعر بررسی شد. نتیجه این جستار ضمن آنکه نشان از تنوع در ساختار و کاربرد حس آمیزی در اشعار کلیم دارد، مشخص می‌سازد که حس آمیزی یکی از اصولی است که جزء ارکان خیال در اشعار این شاعر است و در حسن تأثیر این اشعار نقش مهمی دارد.

کلیدواژه‌ها: حس آمیزی، کلیم کاشانی، حواس پنج‌گانه، سبک هندی

آموزشی - تحلیلی

ادبیات میراث من

نقدی بر وضعیت زبان و ادبیات فارسی در

نظام آموزشی کشور

سیده لیلا اسدی

دبیر ادبیات دبیرستان‌های خلخال

چکیده

سال‌هاست که ما از فارسی‌ندانی جوانان خود و بی‌توجهی آنان به زبان و ادبیات و فرهنگ غنی کشور خویش گله و شکایت داریم. در راه تدریس زبان و ادبیات فارسی مشکلات متعدد و ریشه‌داری وجود دارد که باید آن‌ها را یک به یک مطرح و بررسی کرد و برای هر یک راه‌چاره‌ای جداگانه یافت؛ زیرا هر مشکلی راه‌حلی بخصوص دارد. شیوه ما در این مقاله به این صورت است که ابتدا مقدمه‌ای درباره ارزش و اهمیت زبان و ادبیات فارسی در فرهنگ جهانی و در فرهنگ کشورمان ایران مطرح می‌شود. سپس، مسئله اساسی بیان می‌گردد. آن‌گاه، تعدادی از موانع و مشکلات موجود در زمینه تدریس زبان و ادبیات فارسی شناسایی می‌شوند و برای هر کدام از این چالش‌ها و موانع راه‌حلی‌هایی ارائه می‌گردد. در پایان نیز نتیجه‌گیری نهایی صورت می‌گیرد. امید است این نوشته حاوی راه‌حلی‌هایی هر چند اندک برای مشکلات موجود در زمینه تدریس زبان و ادبیات فارسی باشد.

کلیدواژه‌ها: ادبیات فارسی، میراث فرهنگی، نظام آموزشی

آموزشی - تحلیلی تحلیل حماسه

در کتاب‌های ادبیات دبیرستان با رویکرد تحلیل برنامه‌درسی

ملیکا داوری

سرگروه ادبیات ملایر

چکیده

عصر حاضر، عصر تفکر و اندیشه و تقابل معنویت و مادیت است و انسان بیش از هر عصر دیگری به الگوپذیری مناسب نیاز دارد. در عصر فناوری که فرزندان این مرز و بوم از هر طرف مورد تهاجم فرهنگی قرار گرفته‌اند تا از خود بیگانه شوند و فرهنگ غنی خویش را به فراموشی بسپارند و مقلد و فریفته فرهنگ پوچ غرب گردند، جایگاه و فرصتی مناسب‌تر از مدرسه و کتاب‌های درسی و به‌ویژه ادبیات برای آشنایی درست، اساسی و منطقی با فرهنگ غنی اسلامی - ایرانی و نمونه‌های فاخر زبان و ادب پارسی در برابر این «تهاجم فرهنگی» وجود ندارد.

آشنایی با ادبیات حماسی و نمونه‌های جذاب شاهنامه و رستم به عنوان یک الگوی آرمانی کتاب‌های ادبیات هر سه پایه، شیوه‌ای برای تحقق این اهداف است.

شمار آثار مرتبط با ادبیات حماسی در کتاب‌های ادبیات دوره دوم متوسطه از اهمیت دادن مؤلفان محترم کتاب به این موضوع حکایت دارد اما از لحاظ کیفی، بازنگری، اصلاحات و تغییراتی در انتخاب نمونه‌های شاهنامه و ابیات آن، توضیحات، قلمرو فکری و زبانی و گونه‌شناسی ضروری به نظر می‌رسد.

تدوین کتاب‌های درسی در نظام آموزشی و برنامه‌ریزی‌های درسی اهمیت بسزایی دارد. نقد منصفانه این کتاب‌ها در یادگیری و فهم و درک و به روز شدن مطالب آن‌ها نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند.

کلیدواژه‌ها: کتاب درسی، دوره دوم متوسطه، ادبیات حماسی، شاهنامه فردوسی

آموزشی - تحلیلی

مبحث اسم در دستور زبان فارسی

حسن ابراهیم‌زاد، رقیه مقدم

کارشناسان و سرگروه‌های آموزشی زبان و ادب فارسی
آذربایجان غربی

چکیده

یکی از مقوله‌های دستوری «اسم» است؛ یعنی کلمه‌ای که از آن برای نامیدن انسان یا حیوان یا شیء، و نیز زمان و مکان

استفاده می‌شود. در این مختصر سعی شده است که براساس کتاب‌های دستور معتبر اسم تعریف شود و اقسام و ساختمان آن مورد بررسی قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: اسم، اقسام اسم، ساخت اسم، حالات اسم

آموزشی - تحلیلی

خطی که نمی‌شناسیم، خطی که می‌نویسیم

هادی کرمی

دبیر ادبیات دبیرستان‌های همدان

چکیده

اساس الفبای فارسی با الفبای خط عربی یکی است اما الفبای فارسی ویژگی‌هایی دارد که آن را از خطوط عربی متمایز می‌سازد. چهار حرف «چ، پ، گ، ژ» مختص الفبای فارسی هستند و واج‌های مشابه آن‌ها در عربی استاندارد وجود ندارد. علاوه بر این، شکل بعضی از نویسه‌های خط فارسی با نویسه عربی آن‌ها متفاوت است؛ مثلاً «ک» فارسی در حالت پایانی تنها با سرکج نوشته می‌شود؛ در حالی که «ک» عربی در این دو حالت، بدون سرکج است و یا حرف «ی» در عربی با دو نقطه همراه است که در زیر «ی» قرار می‌گیرند. علاوه بر این‌ها، تفاوت‌های جزئی دیگری هم وجود دارد.

در الفبای فارسی و عربی بعضی مصوت‌ها معمولاً نوشته نمی‌شوند که این مسئله ممکن است موجب بروز ابهاماتی در فهم کلمه یا جمله شود. برای اکثر این مصوت‌ها علائمی اختیاری به این الفبا اضافه می‌شود که معروف‌ترین آن‌ها فتحه یا زبر (-)، کسره یا زیر (-) و ضمه یا پیش (-) هستند. ایرانیان در سده‌های نخستین اسلامی به خط‌های مانوی و پهلوی می‌نوشتند. در همین حال، ایرانیان مسلمان نظیر یزید فارسی تلاش کردند شیوه نوشتن قرآن را که به خط نبطی بود و در آن ابهامات زیادی وجود داشت، بهبود بخشند. در خط سریانی یا کوفی حروف بدون نقطه نوشته می‌شدند و مصوت‌های کوتاه و برخی مصوت‌های بلند مانند «ا» نوشته نمی‌شدند. از آن‌رو که قرآن به زبان عربی بود، عرب‌ها در خواندن آن مشکلی نداشتند، ولی ایرانیان نمی‌توانستند آن را بخوانند.

این مقاله به روش توصیفی بوده و مطالب آن به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است.

کلیدواژه‌ها: خط فارسی، خط عربی، نشانه‌های زبانی

آموزشی - تحلیلی

بخشی در سبک‌شناسی زبان شناختی

هنجارگریزی در اشعار مهدی اخوان ثالث

کرمعلی قدمیاری

استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ارومیه

حسن نوروزی

دانشجوی دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی، گرایش حماسی دانشکده زبان و ادبیات فارسی دانشگاه ارومیه

چکیده

هنجارگرایی، شکستن قواعد حاکم بر زبان است. شاعر یا نویسنده با انحراف اصولی از قواعد زبانی، رستاخیز واژه، عبارت و مفهوم را پدید می‌آورد و اثر و گونه ادبی خود را سبک و اسلوبی تازه می‌بخشد و گاه، تا آنجا پیش می‌رود که خود سبک خاصی را در شعر و ادب به وجود می‌آورد. اگر شاعر یا نویسنده لایه‌های گوناگون زبان را بفهمد، می‌تواند با هنجارگرایی یا برجسته‌سازی، مفاهیم و تصاویر جدیدی ارائه کند و بدین گونه، ایماژ یا تصویرسازی اثرش را نیز بهبود بخشد و در نهایت با ارائه مفهومی جدید منظور گوینده را زیباتر، جهت‌دار و غایتمند کند.

شاعران و نویسندگانی که در تاریخ ادب فارسی، نوع یا انوعی از هنجارگرایی داشته‌اند، همیشه صاحب سبک بوده‌اند و این مورد بر غنا و ماندگاری این گونه شاعران و نویسندگان در طول تاریخ ادب فارسی افزوده است. هنجارگرایی شاعر یا نویسنده در تأثیرگذاری وی بر شاعران بعدی و آثارشان نیز، مؤثر بوده است. واکاوی زیبایی‌های شعر چنین ادیبانی، لطافت‌های شعر و ادب را برای خواننده بیشتر آشکار خواهد کرد. در این راستا، با بررسی هنجارگرایی در آثار مهدی اخوان ثالث می‌خواهیم گوشه‌هایی از هنر و خلاقیت وی را در عرصه شعر و شاعری نشان دهیم.

کلیدواژه‌ها: هنجارگرایی، برجسته‌سازی، اخوان ثالث، زبان معیار

آموزشی - تحلیلی

مجابات در ادبیات فارسی

فاطمه جعفری کلیبر

مدرس دانشگاه فرهنگیان تبریز و دکتری و دبیر ادبیات فارسی دبیرستان‌های تبریز

چکیده

تقلید از آثار ممتاز ادبی در ادوار مختلف در میان ملت‌ها وجود دارد. یکی از اشکال تقلید از آثار مشهور گذشتگان، تقلید طنزآمیز است که نقیضه‌پردازی، نقد جدلی یا مجابات گفته می‌شود و در ادبیات غرب به «بارودی» و در ادب عربی به «نقیضه» معروف است و آن، تقلید ظریف و هنرمندانه از شاهکارهای ادبی است. تقلیدهای طنزآمیز لطیفی از ادبیات سعدی، حافظ و فردوسی را از زبان مردم می‌شنویم که جالب و در نوع خود هنرمندانه‌اند و شاید برای برخی سؤال‌برانگیز باشند. این نوع ادبی اغراض متفاوتی دارد. در نوشتار حاضر

ضمن اینکه تعدادی از نقیضه‌های زیبا و رایج در میان مردم جمع‌آوری گردیده، به برخی از کارکردهای آن‌ها نیز اشاره شده است.

کلیدواژه‌ها: ادبیات فارسی، نقیضه، پارودی، مجابات، تقلید، طنز

آموزشی - تحلیلی

بررسی جایگاه اخلاق از منظر شاهنامه بر اساس کتاب‌شناسی فردوسی و شاهنامه (از سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۸۷)

زهرآ قربانی پور

چکیده

در این نوشتار، تلاش شده است که براساس تمام پژوهش‌های حوزه فردوسی‌شناسی که از سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۸۷ در میدانگاه رویکرد دینی نگاشته شده‌اند، جایگاه اخلاق بررسی شود. به بیان دیگر، هدف این نوشتار، تبیین و تحلیل پژوهش‌های حوزه فردوسی‌شناسی و بررسی نشانه‌های اسلام، به‌ویژه جایگاه اخلاق در شاهنامه است تا در جای‌جای این اثر سترگ ردیابی از اسلام، قرآن و احادیث نمایانده شود.

کلیدواژه‌ها: اخلاق، فردوسی، پژوهش‌های فردوسی‌شناسی

آموزشی - تحلیلی

محورهای اخلاقی در دو داستان رزم‌نامه و غم‌نامه

مهرداد روشن‌زاده

کارشناسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان بوشهر

چکیده

اخلاق، از والاترین گرایش‌های آدمی است که شکوه و عظمت را در عالی‌ترین شکل آن آشکار می‌کند؛ زیرا در سایه اخلاق، شخصیت حقیقی انسان‌ها شناخته می‌شود. هدف این تحقیق، استخراج نگره‌های اخلاقی - اعتقادی در شاهنامه فردوسی است. توجه شاعر به مقوله اخلاق، عمدتاً با ژرفای اندیشه و سلوک عرفانی وی و پیوستگی روحی او با آموزه‌های قرآنی ارتباط مستقیم دارد. حکیم توس، اخلاقیات را با تأثیر از اصول انسانی، مطالب آموزنده و عبرت‌آموز اجتماعی در آثار خود، به گونه‌ای ژرف انعکاس داده و براین اساس، اثر مزبور بیش از حد معمول مقبول طبع مردم صاحب نظر است. پژوهش حاضر نگره‌های اخلاقی در داستان رزم‌نامه و غم‌نامه فردوسی را بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که میان این عناصر، رابطه و پیوند گسست‌ناپذیری وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: فردوسی، محور اخلاقی، رزم‌نامه، غم‌نامه